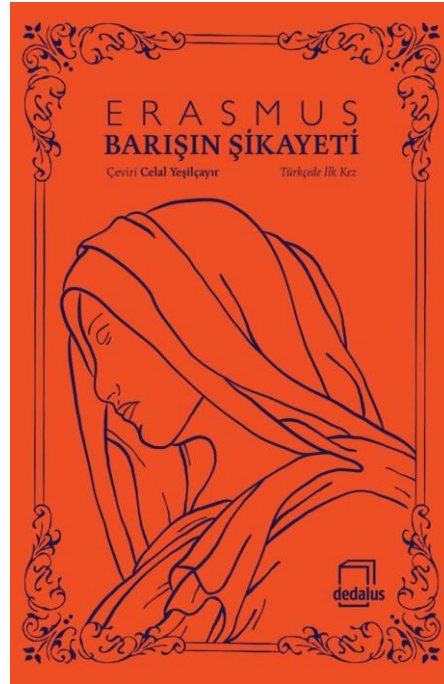

Erasmus, *Barişın Şikâyeti*, çev. Celal Yeşilçayır, İstanbul: Dedalus Yayınları, 2018, 84 s.

FATİH ÖZKAN^a

Bariş insanlığın kadim arayışlarının başında gelmektedir ve bu arayış günümüzde de artarak devam etmektedir. Barişe ulaşma çabası insanlık tarihi boyunca siyasetin konusu olmakla birlikte birçok sanatçı ve düşünürün de eserlerine ilham kaynağı olmuştur. Sözelimi Helenistik Çağ'da yaşayan *Stoacılar*, eşit insanlık anlayışını savunarak dünyayı insanların ortak evi olarak görüyorlardı. Onlara göre eşit yurttaş olarak aynı evde yaşayan insanların temel amacı da bariş sağlamalıydı. XIV. Yüzyılda yaşayan İtalyan sanatçı Ambrogio Lorenzetti ise 1337-1339 yılları arasında tamamladığı *Bariş Salonu (Sala della Pace)* adlı eserinde halkı hor görmeyen iyi bir devlet modeli inşa etmiştir.

Yeniden doğuş anlamına gelen Rönesans döneminde Hristiyanlık, Skolastik Çağ kadar olmasa bile Avrupa'da etkisini sürdürmekte idi. İşte böyle bir dönemde yaşayan *Desiderius Erasmus* (1469-1536) ülkemizde genellikle ya bir öğrenci değişim programı

^a Gazi Üniversitesi, Polatlı İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
Kemal Bıyıkoğlu Cad. No: 22, Polatlı, 06900, Ankara, Türkiye
[fozkantr@hotmail.com]

adı olarak ya da en meşhur eseri olan *Deliliğe Övgü* ile bilinmektedir. Onun henüz Türkçeye çevrilmemiş olan *Barışın Şikâyeti* (orijinal adı *Querelle Pacis*) adlı eseri ise 2018 Ocak ayı itibariyle kitapseverlerle buluşmuştur. Erasmus'un en meşhur eseri olarak kabul edilen *Deliliğe Övgü*, deliliğin konuşturulması suretiyle yazılmıştı, benzer şekilde *Barışın Şikâyeti*nin de barışı konuşturmak usulüyle kaleme alındığı görülmektedir. Ancak, bu iki eser arasında karakteristik bir fark olduğu gözden kaçmamaktadır. Şöyle ki delilik, *Deliliğe Övgü*de insanın dünyaya gelmesine neden olması, hayatın keyfini sürmesini sağlaması ve kasvetli yalnızlığı gidermesi gibi birçok faydasından dolayı övülmekte idi. Bununla birlikte delilik, *Barışın Şikâyeti*nde ayrılığın, ikiliğin, nifakın ve savaşa girmek gibi birçok olumsuz eylemin temel müsebbibi olarak görülmektedir. Hatta Erasmus bu eserine *insanın kendi isteğiyle savaş canavarını çağırması delilikte zirve yapmak değil midir?* diye bir soru sorarak giriş yapıyor. Her eserin kendi çağının ruhunu yansıtmaları ilkesi onun bu eserinde de bariz bir biçimde görülüyor ve o yaşadığı dönemde Avrupa coğrafyasına hâkim olan savaşlardan duyduğu rahatsızlığı teorik olmaktan çok, retorik bir biçimde kaleme alıyor.

Bununla birlikte *Barışın Şikâyeti*ni, barış adından hareketle kaleme alındığı için edebi ve felsefi anlamda öncü bir eser olarak değerlendirmek yerinde bir tutum olacaktır. Zira bu metnin daha sonra ortaya çıkacak olan barış temalı birçok esere ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Sözgelimi *Leibniz*, *William Penn*, *Abbé de Saint-Pierre* ve *Immanuel Kant* gibi filozofların barışla ilgili eserlerinde *Erasmus*'un altını çizdiği önemli hususların yer aldığı dikkat çekmektedir. Erasmus, yeni tanıştığımız bu eserinin mahiyetine kısaca değinmek gerekirse şunları söyleyebiliriz:

O, *Barışın Şikâyeti*nde temel olarak savaş ve barış olguları üzerine mukayeseli analizler yaparak her ikisinin de fayda ve zararlarını ortaya koymak istiyor. Bu çerçevede özellikle savaşın yıkıcılığı ve ürkütücülüğü değişik tasvirlerle anlatmaya çalışıyor. Ona göre savaş esnasında insanın insan öldürmeye yönelik çekincesi tamamen ortadan kalkar ve insan korkunç bir hal alır. Bununla birlikte savaş insana ruhen kalıcı bunalımlar yaşatan bir eylemdir. Şu hal-

de savaş, ölümlerin, acıların ve sefaletin temel müsebbibidir, buna karşın barış ise mutluluk, gelişme ve refahın mimarıdır. Erasmus'un metin içindeki kıyaslamalarında pratik akla yönelik örneklemeler, sorular ve telkinlerden hareket etmesi, metnin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. O söz konusu rasyonal analizlerine "niçin insan akli barışa yönelmiyor?" ve "insanın gözü neden iyiden çok kötüyü görmektedir?" sorularını sorarak devam ediyor. Ona göre bu soruları aydınlatabilmek için öncelikle insan aklını etkisi altına alan unsurları anlamak gerekmektedir. Öyle ki insanların başına gelen belalarının temel nedeni olan hırs, öfke ve açgözlülüğün, savaşların da temel nedeni olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Meseleyi çözümlmeye akla dayalı argümanlarla başlayan Erasmus, belli bir noktadan itibaren güçlü bir biçimde din ve Hristiyanlık vurgusu yapmaya yönelmektedir. Burada dikkat çeken hususların başında onun İsa'nın hayatını barış ve birliğe adadığının altını çizerek, onu bir *barış prensi* olarak adlandırmasıdır. O, bu fikirlerini İncil'den alıntılacağı sözlerle pekiştirmeye çalışmıştır. Erasmus'un barışla ilgili temellendirmelerinde rasyonal unsurların mı yoksa dini dayanakların mı daha ağır bastığı konusu ise kitabı okuyanların takdirine kalmaktadır.